

HOZZÁSZÓLÁSOK A NYÁRFATERMESZTÉSI VITÁHOZ

I.

Dr. Halupa Lajos: „Nemesnyár grafikus fatermesztési modellek és azok alkalmazása” című, AZ ERDŐ 1981/6. számában közölt tanulmányához ritkaság számba menő hozzászólás, megjegyzés, gondolat jelent meg AZ ERDŐ hasábjain. Mint AZ ERDŐ rendszeres olvasója, sőt tanulmányozója, feltűnt, hogy a szerzők között *dr. Erdős László* kivételével, nem találtam a gyakorlatban kint levőt, az erdőgazdálkodással közvetlen kapcsolatot tartót. Ebből kifolyólag a cikkekből is kitűnik a kizárólagos tudományos szemlélet, s hiányzik a gyakorlati igazolás. Megítélésem szerint a tudomány állásából csak az jelenti a szakmai fejlődést, amit a gyakorlat beigazol és meggyőződésből, nem utasítás alapján vesz át. Érdemes elgondolkozni azon, hogy a hozzászólók között miért nincs gyakorlati szakember? Ez sokat mondó tény! A témával kapcsolatban megjelent minden cikk így vagy úgy, hivatkozik az állami gazdaságok nyárfatermesztésére. Az állami gazdaságok nyárfatermesztését bölcsőjétől ismervén kívánok a témához hozzászólni, és személyeskedés nélkül a cikkekben megjelent egy-két utalást, kijelentést a mi ismereteinknek megfelelően közölni.

Dr. Halupa Lajos a kor és az átlagmagasság függvényében igen sok optimálisan meghatározható adatot vár a nemesnyár fatermesztési modellektől, amelyek alkalmazása a gyakorlat számára nem is olyan egyszerű, mint amilyennek látszik, figyelembe véve az általa jelzett különböző korrekciók helyes alkalmazását. *Gál János*nak, a nomogramok szerkesztőjének „következtetések” címszava alatt közöltekkel egyetértek.

Erdős László hozzászólásában mondanivalóját megalapozta azzal, hogy előjáróban ismertette az ország nemesnyár területnagyságát szektorbontásban és fatermőképesség megoszlásban. Kifejtett véleményét a mezőgazdasági szektorban látható és tapasztalható tényadatokra alapozta a véghasználati kor megállapításával és az előhasználatok végzésével kapcsolatban. *Erdős László* nagyon jól tudja, hogy a 60⁰/₀-ban IV—VI. fatermőképességi osztályba tartozó nyárasok egyik évről a másikra tönkre mehetnek, nem beszélve a 16—17⁰/₀ alkalmatlan területen levőkről.

Dr. Márkus László megjegyzései között szerepel, hogy „A nagyszámú kísérleti területek stb.” A nagyszámú kísérleti területekkel kapcsolatban annyit kívánok megjegyezni, ha azok mindenütt úgy kerültek kijelölésre, mint a mi területünkön, akkor azok adatai az általános következtetésre nem nagyon alkalmasak, mert a legjobb állományokban voltak. Tudomásom szerint *Erdős László* az állami gazdaságokban végzett előhasználatok és már megvalósult véghasználatok adatainak ismeretében, gyakorlati megalapozottsággal állította össze a témával kapcsolatos állításait. A különböző vágásfordulóknál „A korai gyérités alacsony árbevétele az eredményt kedvezőtlenül befolyásolja” mondja *dr. Márkus László*, mintha ezzel azt akarná állítani, hogy *Erdős László* a korai gyéritések mellett tört volna lándzsát. Erről szó sincs, Ő az időben elvégzendő gyéritések híve, mert ennek kedvező, értéknövelő hatásáról számtalan esetben meggyőződhetett a gyakorlatban. A tiszta jövedelem vágásfordulójánál az állandónak vehető erdőlétesítési költség állítását *dr. Márkus László*nak a gyakorlat ebben az értelemben nem igazolja, mert az elmúlt 15—20 év alatt mintegy megháromszorozódott az.

Dr. Tóth Béla azon gondolatával kapcsolatban, miszerint „A nagy nyárfatelepítési program kezdetén a természetők még nem gondoltak arra, hogy a nyárfatermesztés egymást követő technológiai elemei szoros kapcsolatban állnak egymással, egyik a másikat feltételezi, illetve meghatározza” megemlíte-

ném a Földművelésügyi Minisztérium Állami Gazdaságok Főigazgatósága Növénytermelési Főosztályának 34.500/1966. szám alatt kiadott „Nyártermesztési tájékoztató” című kiadványát. Ez a kiadvány, szerintem rendszerszemléletűnek tekinthető még akkor is, ha az hivatalosan csak az állami gazdaságok erdész-szakemberei részére készült. Az állami gazdaságok vezető erdész-szakembereinek már olyan gyakorlata volt a nyárfatermesztésben, hogy képes volt a kollektíva (*Szeghalmi Ferenc* ÁGF főmérnökének vezetésével *Suba János*, *Gerencsér Gyula*, *Jarkovszky Alajos*, dr. *Kondor János*) a legfőbb elvek összeállítására. Az 1960. évek elején már közepes, 10 m² feletti hálózatban telepítettek, amikor az ERTI tudományos ülészekén az 1×1 m-es hálózatról beszéltek. A jelzett kiadványt a cellulóznyár-telepítéseknél szerzett tapasztalatok alapján kiegészítették. A jelzett kiadvány technológiai utasítást adott a csemetetermeléstől a véghasználatig terjedő feladatokra. Az előforduló rossz minőségű nyárasok nem azért rosszak, mert az utasítás volt rossz, hanem azért mert a kivitelezésnél eltértek az utasítás előírásaitól, és ahogy azt dr. Tóth Béla mondja, ez valóban gazdálkodási hiba.

E megadott technológia alapján telepített nyárasokra mondta dr. Babos Imre, elismert nyár szakemberünk 1968. nyarán a Devecseri ÁG-ban rendezett országos bemutató második, értékelő napján többek között a következőket: „Végtelenül sajnáltam volna, ha ez a két nap kiesik az életemből, mert igen sok nyártelepítést láttam, de ilyen szépen kivitelezettet, ilyen nagy, összefüggő területeket, melyek ilyen jó fejlődést mutatnak, soha.” Ezen értékelés alkalmával általam ismertetett telepítési technológiánkra (ha úgy tetszik rendszerszemléletűnkre) dr. Kopecky Ferenc azt válaszolta: „sajnos egyelőre jobbat én sem tudok”. Abban az időben dr. Kopecky Ferencsel a nyárfa témában szoros kapcsolatot tartottam.

Dr. Tóth Béla írja, hogy a vitában említett „... ahány cm az átlagos mellmagassági átmérő, annyi m² a fa növétérigénye” tétel egzakt módon nem bizonyítható. Ezen — különböző egyenletekkel és függvényekkel valószínűsíthető — tétel bizonyítását szakembereink nélkülözték, de nem hiányolták. Egyébként, ami ma még nincs, az holnap már lehetséges, csak matematikus kérdése, de a tétel akkor sem lesz sem nagyobb, sem kisebb értékű. A gyakorlat számára így egyszerűségében is jól megfelelt.

Mészáros Gyula által említett Devecseri Állami Gazdaság üzemi terve, melyet az Erdészeti Műszaki és Szervezési Iroda készített 1973-ban, tartalmilag nem „jött be”. Azzal, hogy miért nem jött be, Mészáros Gyula nem foglalkozott, pedig érdemes lett volna. Egy-két gondolat erről: A Devecseri Állami Gazdaság 1966 őszén kezdte az akkor mezőgazdasági cellulóznyárnak nevezett telepítéseket. Ezek a telepítések úgy néztek ki, ahogy arról dr. Babos Imre nyilatkozott. A telepítések időpontjában a területeken készített szelvénygödörökben 1,3 m mélységben volt a talajvíz. A nyár számára ideális, az évi hajtásnövekedés elérte a 3 m-t. A bányaművelés felfejlesztésének hatására a talajvízszint elérhetetlen mélységre süllyedt. A hajtásnövekedés 0,4—0,8 m-re esett vissza. A jelzett terv készítésekor még az eredeti állapot állt fenn. Remélem, e tény megmagyarázza a nem „jött be” kifejezést. Mészáros Gyula is, a vitatott fatermesztési modellt, jelenleg a legjobb tág hálózatú nyárfatermesztési modellnek tartja (ezen én sem vitatkozom). Gondolom, ennek alapján készítették a Devecseri ÁG. 1981—1990-ig érvényes üzemtervét. Sajnos a tényszámok alapján már mondhatom, hogy az erdőrészetekre előírt fatömeg nem jött, az üzemterv végszámára meg azt, hogy nem jön be, az eltérés 20—25%. Ez nem csak erre az üzemtervre érvényes, mert igen sok helyen ez a tapasztalat, *Henter Pál* erdőmérnök kiskőrösi adatai is ezt igazolják.

Mészáros Gyula Erdős László aggodalmának megszűnését látja a nyárálló-mányok jövőbeni, ötvenkénti üzemtervezésében. Kétségtelen nagy lépés előre, amit mi már jóval korábban aktuálisnak tartottunk. Az aggodalom megszűnésére kedvezően hat az említett „Erdőrendezési útmutató” 34, 26 pontja, 13/b melléklet, amely lehetővé teszi az üzemtervben megadott vágáskortól a gyorsan növekvő fafajok esetében a ± 5 évvel való indoklás nélküli eltérést. Ezt megerősíti a MÉM Erdészeti Faipari Hivatal 62 925/1981. szám alatti, az Állami Gazdaságok Országos Központjához e témában intézett átirata is. E két okmány, nem csak Erdős László aggodalmát szüntetheti meg, de részletesebb magyarázat nélkül, véleménynyilvánítása az illetékeseknek, a dr. Halupa Lajos által ismertetett és az üzemtervezésnél alkalmazott „Nemesnyár grafikus fa-termesztési modellek és az azok alkalmazása” című tanulmány gyakorlati alkalmazhatóságára vonatkozóan. A tanulmányban jelzett 15—20 éves vágáskorból ± 5 év engedmény elismerése feltételezi az Erdős László által jelzett 20—30%-os időeltérést az álláspontokban, a véghasználati korra vonatkozóan.

Dr. Tóth Béla gondolatai között szerepel, hogy „minden olyan esetben, amikor az adottságok az átmérőnek a fa értékostályát növelő további vastagodását ígérik, az optimális vágásérettségi kor a térfogat folyó- és átlagnövedék-görbék metszéspontja után lesz.” Ez a gondolatmenet az I—III. fatermőképességi osztályban, ahol az átlagnövedék 18 m³ feletti, egy adott éven belül valóban érvényes. A IV—VI. fatermőképességi osztályban azonban a folyó- és átlagnövedék-görbék metszéspontja utáni növedékérték nem biztos, hogy fedezi az állomány minőségi romlásából és az egyes törzsek pusztulásából keletkező értékvesztést. Erdős László is jelezte, hogy ezekben a gyengébb állományokban a minőségromlás korán bekövetkezik.

Ezen ismeretek és a mezőgazdasági cellulóznyárfa-termesztésről szóló 1/1966. (I. 30.) FM—PM. együttes rendelet figyelembevételével Erdős László által javasolt gyérítési és véghasználati korokat a jelenleg meglévő állományokra alkalmasnak tartom. Nem vonom kétségbe, hogy a jövőt illetően, ha az I—III. fatermőképességi osztályok területi részaránya eléri legalább az 50%-ot, akkor a dr. Halupa Lajos tanulmányában leírtak általános alkalmazásának lehetősége is megnő, de ezzel párhuzamosan a nyárterület nagysága csökken. Kérdésem, hogy megéri-e ennek az útnak követése?

A vitából számomra levonható következtetés, hogy a nemesnyár-termesztéssel kapcsolatos történeti ismereteink gyarapodtak. A jövőt illetően nagyobb szükségét látom a tudomány és a gyakorlat együttműködésének, az anyaggyűjtés és a publikálás terén egyaránt.

Dr. Kondor János

II.

Mint a Lajta-Hansági Állami Tangazdaság erdészeti szakembere 1962-től foglalkozom az intenzív nyárfatermesztéssel és Az Erdő-ben folyó szakmai vitához néhány gondolattal kívánok kapcsolódni.

Sokak előtt ismert, hogy az intenzív nyárfa termesztés az állami gazdaságokban alakult ki az 1960-as évek elején. Az erre vonatkozó tapasztalatokat az Állami Gazdaságok Főigazgatóságán a 34.500/1966. sz. alatt közreadott „Nyárfatermesztési tájékoztató”-ban Szeghalmi Ferenc foglalta össze, ami alapja lett később a mezőgazdasági cellulóznyár termesztési technológiának. Visszatekintve az elmúlt időkre megállapítható, hogy ez a termesztési eljá-

rás mind a felügyeleti, mind a tudományos oldalon számos ellenzőre talált. Ez a természeti forma avagy rendszer szolgált alapul a *Dr. Halupa Lajos* részéről kidolgozott modellekhez, amelyek kísérleti munkáinál a Lajta-Hansági Állami Tangazdaságban közreműködtem.

A modelleknek a gyakorlatban való alkalmazása azonban nem egyszerű, sok a korrekciós tényező. A modellek egzakt alapon adnak támpontokat az elő- és véghasználatok korára és a fatömegre, ez azonban nem mindig valós! Többek közt ezért merült fel a véghasználatok korának csökkentési igénye is. A nomogramok szerinti fatömeg a Hanságban is magasabb a valóságnál, így hibás alapokon nyugszik az erdőfenntartási járulék kivetése. A gazdálkodók kénytelenek megfellebbezni az irreálisan magas elvonásokat. A hibát abban látom, hogy a modellek alkalmazását kötelezően írták elő, a gyakorlat véleményének ismerete nélkül. *Dr. Erdős Lászlónak* a modellekre vonatkozó megállapításai a gyakorlati szakember megítélésén alapulnak. A modelleknek az előhasználatokkal kapcsolatos irányelvei merőben eltérnek az alkalmazott gyakorlattól és vitathatók.

Az intézhív klónoknál (*I—214, P. robusta*) az állományok egészségi állapota egy-két év alatt jelentősen romolhat (talajvízszintváltozás, csapadékhiány, gomba-, rovarkárosítás), amikor is azonnali kitermelés válik szükségessé.

A nyártermesztési nomogramok kidolgozását jelentős eredménynek tartom. A gyakorlat részére azonban még tovább kell fejleszteni. Kívánatos volna ebbe a munkába a gyakorlatban dolgozók szélesebb körű bevonása.

Sipos Árpád

III.

Amennyire örvendetes, hogy egy ilyen ritkán tapasztalt vitának lehetünk tanúi, annyira különös — és tegyük hozzá könnyen tévútra vezető — lehet *dr. Kondor János* hozzászólása. A tudományos-technikai forradalom idején meglehetősen különös egyfelől a tudomány, másfelől a tudományos eredményeket nélkülözni nem képes, azokat realizáló gyakorlat képviselőinek a hozzászólásból kitetsző módon való szembeállítás. Könnyen veszélyes is lehet ez, mert akaratlanul is erősítheti a tudomány értékeinek a termelésfejlesztésben való szerepe tagadását.

Esetünkben ugyanakkor vitatni lehet a szóbanforgó megjegyzés helytállóságát is. Önként adódik a kérdés, mennyiben szükségszerű, hogy a központi vagy felsőbb szintű irányító szakembernél kevésbé gyakorlati kapcsolatú lenne az a tudományos kutató, aki alkalmazott-fejlesztő kutatási körében egyebek között, mintegy 400 ha-nyi, üzemi méretű nyárfatermesztési kísérlet tervezését, kivitelezését, kezelését maga végezte, illetve irányította nemegyszer közvetlen munkavezetői, kerületvezető erdészi tennivalóként; aki több ezer ha-nyi nyártelepítéshez adott konkrét termőhelyi és termelés technológiai ajánlásokat, szaktanácsokat, s ezeknek gyakorlati helytállóságát az üzemi eredmények, gazdasági számítások kézzelfoghatóan igazolták?

Mindezt nem önmagunk mentegetésére említjük, hanem csupán annak az állításnak a cáfolatául, miszerint a cikket állítólagosan uraló tudományos szemlélet mögül hiányzik a gyakorlati igazolás. Éppen a korszerű nyárfatermesztés egyik sajátossága — nem csak Magyarországon, de határainkon túl is általánosan — hogy a tudomány és a gyakorlat művelőinek a tevékenysége erőteljesen egymásba fonódik. Úgy véljük, ez egyébként is annyira magától-

értetődő szükségszerűség, hogy e fölött további vitát folytatni értelmetlen dolog lenne. Egy kérdésben mindemellett egyet kell értenünk a hozzászólóval: valóban mindannyian csak hiányolhatjuk, hogy az üzemekben dolgozó nyárfatermesztő szakemberek mindeddig nem kapcsolódtak bele a vitába, nem elemezték tapasztalataikat.

Vitatnunk kell azt az állítást, hogy az állami gazdaságok részére 1966-ban kiadott nyárfatermesztési tájékoztató már rendszer szemléletű lett volna, jól lehet igaz és legteljesebb elismerésre méltó tény, hogy az ebben lefektetett irányelvek az akkori ismereteknek megfelelően leginkább korszerű és merészen újszerű nyárfatermesztési technológia alkalmazására ösztönöztek. A mai értelemben vett rendszer szemléletű nyárfatermesztési technológiai rend kialakításához akkor még nem álltak rendelkezésre a kellő ismeretek. Ezek csak az 1960-as évek végére kezdtek körvonalazódni.

Alapvetően téves utalás, hogy az ERTI részéről valaha is az 1×1 m-es nyárültetési hálózatot propagálták volna. Az állami gazdaságok által alkalmazott tágabb ültetési hálózatnak éppen a neves ERTI-kutató, *dr. Kopecky Ferenc* volt az egyik első — vagy talán legelső — magyarországi szószólója. A *dr. Babos Imre* irányításával 1962—1963-ban kialakított országos nyárfatermesztési kísérleti rendszernek is éppen az egyik lényeges célkitűzése volt, hogy a szűk nyárfaultetési hálózatot szembe állítsa a tágabbal (igaz, mai szemmel nézve még mindig nem elég tággal).

Az V—VI. fatermőképeségi csoportba tartozó nyárasokat az ERTI részéről már nagyon régóta gazdálkodási hibaként értékelhető rontott, gazdaságtalan nyárasoknak tekintjük. Ez a vélemény tükröződött a nyárasok 1973. évi felvételezése során alkalmazott, általunk javasolt értékelési módban is. Nem mulaszthatjuk el megjegyezni mint a tudományos szemlélet gyakorlati igazolásának példáját, hogy a mezőgazdasági cellulóznyárasok telepítése kapcsán elkövetett sok-sok termőhelyértékelési és telepítéstechnológiai műhibát mindegyiket éppen ott és akkor sikerült jelentős mértékben korlátok közé szorítani, ahol és amikor a korszerű tudományos eredmények, ismeretek, egzakt gyakorlati tapasztalatok érvényre juthattak akár egyes nyárfatermesztési kutatók szaktanácsai, ajánlásai révén, akár ezeknek az ismereteknek, tapasztalatoknak az üzemi szakemberek részéről történt befogadása, gyakorlati alkalmazása révén. Magától értetődő, hogy mindez kellő technológiai fegyelem nélkül nem vezetett eredményre, de ez már valóban kizárólagosan üzemi kategória.

Abban viszont teljes mértékben egyet kell érteni *dr. Kondor Jánossal*, hogy alapvető szükségesség a tudomány és a gyakorlat együttműködése, kölcsönös egymásra hatása minden téren. Ahol ez a nyárfatermesztésben megvalósult, ott eddig is többségükben jó eredmények születtek és csakis ez lehet a záloga a jövőbeli fejlődésnek.

Dr. Tóth Béla

IV.

Nagy érdeklődéssel vártam *dr. Kondor János* hozzászólását, amire az állami gazdaságokban dolgozó néhány kolléga már korábban fel is hívta figyelmeimet. Többesőri tanulmányozás után is azonban hiányérzetem maradt. Arra gondoltam, hogy elsősorban *dr. Kondor János*, többévtizedes gyakorlati tapasztalatait adja közre, tényekkel és adatokkal járul hozzá nemcsak a most folyó vitához, hanem legfőképpen a nyárfatermesztés jelenlegi gondjainak megol-

dásához. Ezt a várakozást nem elégítette ki a hozzászólás, és szomorú, hogy emellett vagy ehelyett a személyeskedés, esetenként a sértés is kicseng mondatai mögött.

Módszerként azt választotta, hogy a cikkből és az előző hozzászólásokból kiemelte azokat a gondolatokat amelyekkel valamilyen ok miatt nem értett egyet, és legtöbb esetben anélkül, hogy elutasításának okát bármivel alátámasztotta volna, elvetette. Tette ezt néhány esetben anélkül, hogy meggyőződött volna arról, helyesen értelmezte-e az érintett szerző gondolatát. Így hozzászólásának nagy részével nem is tudok azonosulni, kivéve a nyártermesztés általános helyzetére, a devecseri nyárasok jelenlegi állapotára, valamint a tudomány és a gyakorlat együttműködésének javítására vonatkozó megállapításokat. A válaszban ezek előrebocsájtása után csak néhány olyan felvetett kérdésre kívánok kitérni, ami hozzásegíthet a problémák jobb megértéséhez és a további tényekre és adatokra alapuló vitát a lényeges kérdések felé irányítja.

Dr. Kondor János felveti és kifogásolja, hogy a nemesnyár fatermesztési modellek alkalmazása a gyakorlati szakemberek számára a különböző korrekciós tényezők miatt nem is olyan egyszerű. A megfelelő felkészültségű kollégák tudják, hogy a fatermési táblák alkalmazásakor korábban is valamilyen korrekciós tényezőt kellett alkalmazni, mivel az adatok egy feltételezett optimális állapotú állományra vonatkoznak.

A többi fatermési táblánál annak megítélése, hogy milyen mértékben tér el a vizsgált állomány a táblabeli optimálistól, a táblát alkalmazó — sok esetben szubjektív — véleményére van bízva. Az ültetvényszerű nyárasokban azonban az ültetési hálózat és a tényleges ha-kénti darabszám elég pontosan megállapítható, ezért ezek függvényeként a korrekciós tényezők a korábbiakhoz viszonyítva pontosabban meghatározhatók. A mai, rohamosan fejlődő világban azonban természetes, hogy az új eljárások és módszerek alkalmazásához megfelelően képzett szakemberekre is szükség van. Az új nyárfatermesztési modellektől a gyakorlat joggal várhatja, hogy az ediginél jobb, pontosabb és több információt adjon. De ez csak akkor valósítható meg, ha a felhasználó is áldoz egy kis időt és figyelmet arra, hogy elsajátítsa a modell alkalmazásának módját, lehetőségeit és határait. Egyébként „A nyár fatermesztési modellek és alkalmazásuk” című, ERTI által kiadott ún. zöldfüzetben közre adott táblázatok és a leírt példák alapján a korrekciók meghatározása a téma iránt érdeklődő szakemberek számára könnyen elsajátítható és elvégezhető.

Megjegyzés történt a kísérleti területek kijelölésével és adataival kapcsolatban is. A korábbiakban leírtak kiegészítéseként megjegyzem, hogy kísérleti területet az általánosan elfogadott elvek szerint, a kísérlet céljára alkalmas, azonos termőhelyű, megfelelően nevelt, nem készlethiányos állományban lehet kitűzni. Így érthető, hogy miért nem létesítettünk nevelési kísérleteket olyan V. fatermési osztályú vagy gyengébb állományokban, ahol nincs szükség nevelővágásra, ha az ültetés közepes növétérben történt. Talán nem kell indokolni, hogy miért nem végeztünk hosszúlejáratú fatermési vizsgálatokat olyan területeken sem, ahol a feleslegesen végzett nevelővágások következtében a törzsszám sok esetben az optimálisnak még a felét sem érte el. Az általam létesített hálózati, nevelési és fatermési kísérletek mintegy 70%-a III—IV. fatermési osztályú.

A témával kapcsolatos minden közlésben kitértem arra, hogy a nyár fatermesztési modellek szerkesztéséhez felhasználtuk az 1973. évi országos nyár felvételben résztvett mind a 11 ERTI kutató által az egész ország területén végzett fatermési vizsgálatok adatait is. Az 'I—214' olasz nyár és az óriás

nyár együttes fatermési felvételek fatermési osztályonkénti megoszlását az 1 táblázat mutatja.

1. táblázat

Az ERTI 1973. évi nyár felvétele fatermési osztályonként

Fajta		Fatermési osztály						Ø	Összesen
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.		
I—214	db	28	68	83	61	45	47	52	374
	%	7,5	18,2	22,2	16,3	12,0	9,9	13,9	100
ÖNY	db	30	57	92	93	58	52	50	432
	%	7,0	13,2	21,3	21,5	13,4	12,0	11,6	100

A táblázat adatai igazolják, hogy a nyár fatermesztési modellek készítéséhez felhasznált fatermési adatok eloszlása megfelelt az országos átlagnak.

Az adatok, amelyekre Erdős László hivatkozott, sajnos a fatermési vizsgálatok szempontjából nem fogadhatók el. Ebben több olyan 20—30 ha-os véghasználati terület átlagadata van, amiben például 2—3 ha III., 4—5 ha IV., és 10—12 ha V—VI. fatermési osztályú volt, sőt ezen kívül 2—3 ha üres, kipusztult terület is szerepelt az átlagszámításban. Ezenkívül a nevelővágásban általunk ajánlott elvek be nem tartása miatt a véghasználati törzsszám lecsökkent hektáronként 100—150 darabra, az optimális 320 darabbal szemben. Talán érthető, hogy jelentős eltérést kapnak ha az így nyert adatokat hasonlították a fatermési modell adataihoz, mert ezek így egyik fatermési osztályra sem lehetnek jellemzőek. Más lett volna természetesen a helyzet, ha a már korábban említett nagy táblák eltérő fatermési osztályú területeinek adatait külön-külön hasonlították volna a modelltáblához. Mi is nagy örömmel fogadnánk, ha az így rendszerezett adatokat felhasználhatnánk a fatermési modellek további ellenőrzéséhez és javításához.

Dr. Kondor Jánosnak, dr. Márkus László jövedelem-számításaival kapcsolatos megjegyzése megítélésem szerint csak félreértésen alapulhat. Nem hiszem, hogy talán kételkedne abban, hogy a jövedelmezőséget csak egy azonos év költsége és árbevétele alapján lehet kiszámítani, dr. Márkus László az állandó erdősítési költség alatt természetesen azt értette, hogy a 15 vagy 20 éves korban véghasznált állományok erdősítési költsége azonos, a korrallal viszont nő az árbevétel és a fajlagos fahasználati költség pedig csökken.

A nyár fatermesztési modellek pontosságát, gyakorlati alkalmazhatóságát többszáz, törzsenként felvett kísérleti terület adataival hasonlítottuk össze. A szükséges korrekciók után a vizsgált esetek 80⁰/₀-ánál az eltérés nem haladta meg a $\pm 10^0$ /₀-ot. Az eltérés a többi területen sem volt $\pm 20^0$ /₀-nál nagyobb.

Henter Pál adatait ismerem, az irányításommal létesített kísérleti terület adataira hivatkozik. Az általuk számított tényleges fakészlet 92 m³ ha-ként, míg a 2. típusú 'I—214' olasz nyár fatermesztési modell alapján az általuk végzett számítás szerint ez 113 m³ ha-ként. Nem lenne ilyen különbség a két adat között, ha a korrekció meghatározása során nem feledkeztek volna meg arról, hogy a vizsgált állomány ültetési hálózata 4x5 m volt, míg a 2. típusú fatermesztési modelle 4x4 m, vagyis ennek figyelembevételével a 100⁰/₀-os darabszám nem 500, hanem 600. Az ilyenformán helyesen végzett korrekcióval a fatermesztési modell alapján is 91 m³ ha-kénti értéket kaptak volna. Talán érdemes lett volna ellenőrizni a hivatkozásra felhasznált adatot. Meggyőződésem, hogy ha dr. Kondor János az adatok ellenőrzése mellett saját vizsgálatokat is végzett volna, más lenne a véleménye.

Az Erdőrendezési Szolgálat 1982-ben minden üzemtervezési iroda véleményét kikérte a nyár fatermesztési modellek használhatóságáról. Véleményük szerint a modellben előírt nevelővágások és véghasználatok időpontjai jók. Az óriás nyár esetében úgy látják, hogy a 10-es fatermesztési osztálytól felfelé a véghasználati kort a modellben előírt 20 évről 25 évre célszerű felemelni.

Nagyon örülnék, annak, hogy ha az általam tett néhány kiegészítés segitene a témával kapcsolatos félreértések és félremagyarázások tisztázását. Továbbra is nagy örömmel fogadjuk a tényeken alapuló megjegyzéseket, javaslatokat és általában a színvonalas és jobbító szándékú szakmai vitát.

Dr. Halupa Lajos

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY

A népgazdaság fejlődésének döntő feltétele, hogy javuljon a termelés és a gazdálkodás hatékonysága. A kormány széles körű programot hagyott jóvá (1032/1982. [VII. 1.] MT sz. határozat) olyan műszaki-gazdasági feltételek és eszközök létrehozására, amelyek révén a gazdaságosabb anyagfelhasználás, a fajlagos anyagmegtakarítást eredményező termékszerkezet-korszerűsítés, a gyártmányok és a technológiák korszerűsítése, a gazdasági munka középpontjába kerül.

A program végrehajtását segíti a több minisztérium, országos hatáskörű szerv, az MTESZ és más társadalmi és tömegszervezetek által együttesen kiírt

„ÉSSZERŰ ANYAGTAKARÉKOSSÁG MEGVALÓSÍTÁSA”

c. pályázat. A pályázat részvételében nyilvános, jellegében titkos rendszerű.

A pályaművek díjazása:

I. díj 30 000 Ft (maximum 10 db)

II. díj 25 000 Ft (maximum 15 db)

III. díj 15 000 Ft (maximum 20 db)

Ezen túlmenően a bevezetésre, hasznosításra érdemesnek ítélt pályaművek jutalmazására összesen további 100 000 Ft áll rendelkezésre, amelyből pályázonként 5000 Ft fizethető.

A pályázon részt vehet minden belföldi természetes vagy jogi személy, alkotó kollektíva, amennyiben a pályázati kiírást, a részvételi feltételeket magára nézve kötelezően elismeri.

A részletes pályázati kiírást az MTESZ Szakmai Koordinációs Titkárságán lehet átvenni, vagy postai úton igényelni (Budapest, V., Kossuth tér 6–8., II. em. 220 szoba, 1055).

A pályázatok beküldési (postára adási) határideje: 1983. június 15., 24.00 óra.

A pályázatok eredményhirdetésére előreláthatóan 1983. október 31-ig kerül sor.

Két kaliforniai fenyő exóta Magyarországon — egy kaliforniai szemével. A kaliforniai egyetem ismert erdész-genetikus professzora, W. J. Libby, hosszabb tanulmányi időt töltött Zággrában az egyetem dendrológiai tanszékén. Itt tartózkodását többek között arra használta, hogy több európai országban tanulmányozza a mammutfenyő és a gyantás cédrus termesztési lehetőségeit, Tapasztalatait nemrég megjelent cikkben foglalta össze, amelynek magyar vonatkozásai is vannak.

A cikkben ismerteti a mammutfenyő előfordulásával kapcsolatban hozzáférhető adatokat. Skócia és Ausztria mellett Magyarországról ismeretes a legtöbb *Sequoia* példány (ez elsősorban Papp József adatgyűjtő munkájának köszönhető), emellett a legtöbb állományszerű telepítés Magyarországon található. Az Európában legnagyobb példány 393 cm mellmagassági átmérővel és 41 m magassággal Spanyolországban található, míg az iharosi példány 190 cm ill. 40 m-es adataival a hetedik helyen áll.

Hazájában a mammutfenyőt „versenyfónak” tekintik — jó körülmények között minden más fafajnál gyorsabban nő, de rossz helyen, gondatlan kezelés mellett teljesen csődöt mondhat. A gyantás cédrus az összehasonlításban inkább a „szamár” szerepét tölti be, ha nem is nő túlságosan gyorsan, nehéz körülmények között is megbízható teljesítményt nyújt.

Libby az első helyen, részletesen ismerteti magyarországi tapasztalatait. Négy exóta termesztési kísérletet látogatott meg Nyugat-Magyarországon. A mammutfenyő elegyetlen, elegyes telepítésben egyaránt megtalálható Budafán; Jeliben az exóták közül a legnagyobb fatömeget szolgáltatta 18 éves korban. A gyantás cédrusok fagykártól némileg szenvednek, de általában egészségesek. Ezt a fajt nem tartják figyelemre méltónak Magyarországon, de a fák alakja jó. Legjobb növekedésű példányait a kámoni arborétumban találta. A hazai exóta telepítési kísérleteket példátlanul jól minősítette, és hasonló típusú kísérleteket szorgalmaz más európai országokban is.

(Ref.: Dr. Mátyás Csaba)

A hozzá nem férhető és az optimális talajnedvesség mennyisége Ukrajna sötét-gesztenyebarna talajain tenyésző fehér akác faállományokban címmel jelent meg Szirjuk, A. A. tanulmánya.

A fehér akác ültetési anyagának egyszerű előállítása, gyors növekedése és viszonylag hamar bekövetkező koronazáródása folytán széles körben terjedt el az ukrán sztyeppvidék védelmi rendeltetésű faállományjaiban. Erdősítési aránya Ukrajna sötét-gesztenyebarna talajain — ez a talajtípus átmenet a csernozjom és a szolóncsák-szolonyec talajtípusok között — eléri a 90%-ot. Az öntözetlen területeken a mezővédő erdősávok elegyetlen fehér akác faállományainak növekedése korán megáll, 10 éves életkor körül fellép a csúcsszáradás, a faállományok kiritkulnak. Öntözéses viszonyok között ezek az akácok 22—25 m-es átlagos magasságot és 50—60 éves vágásérettségi kort érnek el.

A fentiekkel kapcsolatosan, a véderdők hatékonysága és termelékenysége növelése érdekében végzett kiterjedt talajnedvesség-meghatározási vizsgálatokat a tanulmány szerzője és több munkatársa. A vizsgálatba bevont öntözött akácok erdős-sztyepp klímában, sötét-gesztenyebarna karbonátmaradványos kötött és közep-kötött talajokon tenyésznek. A körzet évi átlagos csapadékmennyisége 320—340 mm. E területeken a talajvíz 8—25 m mélységben található, s az esetek döntő többségében elérhetetlen a fás növényzet számára.

A vizsgálatok során nyert főbb megállapítások:

- Az optimális talajnedvesség kihasználás a talaj 75—80%-os *minimális vízbefogadó-képességi* értékénél van.
- A kiszáradással szembeni ellenállás 1,34—1,36-os *maximális higroszkóposági* értékeknél kezdődik. Az elégtelen nedvességtartalom pedig 1,19—1,21-es értékek között található.
- A növekedés lelassulása az 1,73—1,78-as értékek alatt már észlelhető (75%-os minimális vízbefogadóképesség mellett).

(Agrolesz, Kijev, 1982. 62. Ref.: Dr. Rédei K.)